

СИЛАБУС

навчальної дисципліни
«Історія держави та права України»

Кафедра історії держави та права

Статус дисципліни – обов’язкова
Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти – бакалавр
Галузь знань – «Право» (08)
Спеціальність – «Право» (081)
Форми здобуття вищої освіти – денна, заочна.
Мова викладання – українська
Навчальний рік – 2022/2023
Форма підсумкового контролю – екзамен

**Науково-педагогічні
працівники**

Олена Шкуратенко – завідувач кафедри історії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент
Володимир Щербатюк – професор кафедри історії держави та права, доктор історичних наук, професор
Віталій Прус - доцент кафедри історії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент
Юрій Сокур – доцент кафедри історії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент
Ніна Дорошук – доцент кафедри історії держави та права, кандидат історичних наук, доцент

Профайли викладачів

<https://www.naiiu.kiev.ua/zagalnoakademichni-kafedri/kafedra-istoriyi-derzhavi-ta-prava/kopiya-zagalni-vidomosti/kopiya-sklad-kafedri.html>

Контактний телефон

044 245 36 86

E-mail:

kidp@ukr.net

**Розклад навчальних
занять:**

Відповідно до графіку освітнього процесу

Консультації

Очні: пн-пт з 14.00 до 16.30 год. відповідно до графіка чергувань

On-line: електронна пошта kidp@ukr.net,
комунікативні платформи Zoom, Google Meeting, а також месенджери
пн-пт з 14:00 до 16:30

**Сторінка
дистанційного курсу**

<https://dn.naiiu.kiev.ua/enrol/index.php?id=211>

Стислий опис навчальної дисципліни

Метою викладання навчальної дисципліни “Історія держави та права України” є оволодіння здобувачами вищої освіти знань з історії становлення та розвитку української держави та права, формування у них чітких методологічних та теоретико-концептуальних засад осмислення основних тенденцій, закономірностей та особливостей процесу розвитку української держави та права.

Тривалість

Вивчення навчальної дисципліни здійснюється в 2-му семестрі 1-го року навчання у обсязі 90 годин 3 кредиту ECTS.

Форми та методи навчання

Методи навчання:

- *Словесні*

Розповідь-пояснення використовується під час навчання здобувачів протягом лекції. За метою виділяються такі види розповіді: розповідь-вступ, розповідь-повість, розповідь-висновок. Ефективність зазначеного методу залежить головним чином від умінь викладача розповідати, доступності інформації, від поєднання його з іншими методами навчання.

Бесіда – це діалог між викладачем та здобувачем вищої освіти, який дає можливість за допомогою цілеспрямованих і вміло сформульованих питань спрямувати здобувачів на активізацію отриманих знань. Саме за допомогою їх викладач активізує діяльність здобувачів, ставлячи їм запитання для роздумів, розв’язання проблемної ситуації.

Лекція слугує для пояснення теми; її типовими ознаками, є тривалість запису плану та рекомендованої літератури, введення та характеристика нових понять, розкриття та деталізація матеріалу, завершальні висновки викладача, відповіді на запитання.

- *Наочні методи*

Ілюстрація – допоміжний метод при словесному методі, її значення полягає в яскравішому викладенні та демонстрації власної думки.

Демонстрація характеризується рухомістю засобу демонстрування, наприклад, демонстрація навчальних фільмів.

- *Навчальна робота під керівництвом викладача* – самостійна робота. До неї належать написання рефератів, самостійні письмові роботи, контрольні роботи, написання тестів.

Поточний контроль – здійснюється у відповідності до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Національної академії внутрішніх справ.

Методи усного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування, усні заліки (при відпрацюванні пропущеного матеріалу).

Фронтальний контроль: на питання викладача при порівняно невеликому обсязі матеріалу короткі відповіді дають багато здобувачів групи. Ця форма контролю дозволяє вдало поєднати перевірку з завданнями повторення і закріплення пройденого матеріалу, викликаючи підвищену активність групи. Викладач ставить питання перед усією групою, щоб в обговоренні цих питань брали участь всі студенти.

Індивідуальний контроль: застосовується для ґрунтовного знайомства викладача із знаннями, уміннями і навичками окремих здобувачів, що для відповіді звичайно викликаються до усної доповіді із питань, які виносились на обговорення, хоча не виключається відповідь здобувача і з місця.

Метод самоконтролю – самостійний пошук помилок, уміння самостійно оцінювати свої знання, визначати пріоритетні напрями власного навчального процесу, самоаналіз, усвідомлено регулювати власну навчальну діяльність, удосконалювати її, запобігати помилкам і незначним недолікам.

Тестова перевірка знань – завдання закритої форми із запропонованими відповідями.

Підсумковий контроль – здійснюється у відповідності до Положення про порядок організації та проведення оцінювання успішності здобувачів вищої освіти Національної академії внутрішніх справ у формі заліку.

Мета підсумкового контролю – виявити ступінь засвоєння навчальної дисципліни в цілому, розуміння навчального матеріалу, взаємозв'язок змісту навчального матеріалу, логіку його засвоєння тощо. Підсумковий контроль може проводитися в усній або письмовій формі, а також шляхом тестування.

Пререквізити: «Теорія держави і права», «Історія держави та права зарубіжних країн».

Постреквізити: «Юридична компаративістика», «Юридична деонтологія», «Політологія».

Перелік компетентностей, які забезпечує навчальна дисципліна, програмні результати навчання («hard skills»)

Загальні компетентності:

Програмні результати навчання:

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК13 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК 2 Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК 13 Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК 16 Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

РН 1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки задалегідь невідомих умов та обставин.

РН 3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 18 Застосовувати в професійній діяльності основні сучасні правові доктрини, цінності та принципи функціонування національної правової системи.

РН 19 Пояснювати природу та зміст основних правових явищ і процесів.

Перелік компетентностей, розвитку яких сприяє вивчення навчальної дисципліни («soft skills»):

здібність адаптуватися; здатність приймати рішення та розв'язувати проблеми; організація простору; здатність чітко виконувати завдання і формулювати цілі; позитивне мислення та оптимізм; здатність генерувати нові ідеї (креативність); навички міжособистісних відносин; здатність зрозуміло формулювати думки; здатність взаємодіяти з різними типами людей; відповідати аргументовано, зрозуміло, вчасно і ввічливо; здатність використовувати різноманітні інформаційні джерела; вміння працювати в команді.

Структура навчальної дисципліни (тематичний план)

Назва теми	Види робіт	Завдання самостійної роботи в розрізі тем
<p>Тема 1. ІДПУ як наука і навчальна дисципліна. Стародавні держави і право на території сучасної України</p>	<p><i>Лекція: онлайн/офлайн.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Історія держави та права України як наука і навчальна дисципліна. Мета, предмет, завдання та методологічні основи її вивчення. Періодизація, джерела права та історіографія історії держави і права України. 2. Родоплемінна консолідація в українських землях як вагомий чинник формування протодержавних об'єднань. 3. Державний устрій і суспільний лад Скіфського царства. Джерела та основні риси права. 4. Античні держави Північного Причорномор'я та Боспорське царство: суспільний лад, державний устрій і право. <p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Предмет та джерела вивчення дисципліни «Історія держави та права України». 2. Періодизація історії української державності. 3. Державний і суспільний лад Скіфської держави. Джерела та основні риси права Скіфії. <ol style="list-style-type: none"> 1. Державний і суспільний лад античних полісів Північного Причорномор'я. Місце в державотворчих процесах на територій сучасної України. 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Завдання навчальної дисципліни «Історія держави та права України». 2. Місце дисципліни історії держави і права України в системі навчальних юридичних дисциплін. 3. Види злочинів та система покарання у полісах Північного Причорномор'я.
<p>Тема 2. Держава і право Русі. Особливості розвитку Галицько-Волинської держави та її права</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <p><i>Заняття 1.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дискусійні питання виникнення Руської держави. Утворення держави Русь. 2. Суспільний лад Русі. 3. Еволюція державного ладу Русі. 4. Особливості суспільного ладу Галицько-Волинської держави. 5. Особливості державного ладу Галицько-Волинської держави. <p><i>Заняття 2.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Джерела права княжої доби. «Руська правда» основні списки і редакції. 2. Характерні риси права за «Руською правдою»: <ol style="list-style-type: none"> а) майнове право; б) зобов'язальне право; в) шлюбно-сімейне та спадкове право; г) злочини і покарання; д) судочинство за «Руською правдою». 3. Джерела права Галицько-Волинської держави. 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Дискусійні питання утворення Руської держави. 2. Договори Русі з Візантією як джерела права. 3. Судочинство Русі. 4. Зміни в державно-правових інститутах Русі в період феодалної роздробленості. 5. Роль Данила Галицького у становленні та зміцненні Галицько-Волинської держави.

<p>Тема 3. Державно-правове становище України у складі Великого князівства Литовського</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування Великого князівства Литовського. Етапи приєднання руських земель до Великого князівства Литовського. 2. Суспільний лад Великого князівства Литовського. 3. Еволюція державного ладу Великого князівства Литовського. 4. Джерела права Великого князівства Литовського. 5. Характерні риси права за Статутами Великого князівства Литовського (1529, 1566, 1588 років). <ol style="list-style-type: none"> а) майнове право; б) зобов'язальне право; в) шлюбно-сімейне та спадкове право; г) злочини і покарання; д) судочинство за «Руською правдою». 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Кревська (1385 р.) і Городельська (1413 р.) унії Литви та Польщі, їх наслідки для українських земель. 2. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Великого князівства Литовського. 3. Судоустрій Великого князівства Литовського.
<p>Тема 4. Суспільно-політичний лад і право України під владою Польщі та Речі Посполитої</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Суспільно-політичний лад на руських землях у складі Королівства Польського (1340 – 1569 рр.) 2. Утворення Речі Посполитої та еволюція її державного ладу. 3. Трансформація соціальної структури та правового статусу української нації у складі Речі Посполитої. 4. Джерела та основні риси права України у складі Речі Посполитої. 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Політико-правові наслідки Берестейської церковної унії (1596 р.) 2. Адміністративно-територіальний устрій українських земель у складі Речі Посполитої в першій половині XVII ст. 3. Магдебурзьке право в українських землях.
<p>Тема 5. Військово-політичний устрій та право Запорозької Січі</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Заснування Запорозької Січі та процес еволюції її до протодержавного утворення. 2. Органи влади та управління «козацької республіки». 3. Суспільний лад «козацької республіки». 4. Джерела та риси права Запорозької Січі. 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Особливості судочинства в цивільних та кримінальних справах у Запорозькій Січі. 2. Військо Запорозької Січі.
<p>Тема 6. Українська гетьманська держава (Військо Запорозьке) та її право</p>	<p><i>Лекція: онлайн/офлайн.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Формування Української національної держави у ході Визвольної війни під проводом Б. Хмельницького, поразка у боротьбі за національне визволення. Державний і суспільний лад козацько-гетьманської держави. 2. Судова система та судочинство. 3. Обмеження і подальша ліквідація автономного ладу України. 4. Джерела та галузі права Української гетьманської держави. Систематизація (кодифікація) українського права у другій половині XVIII ст. <p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <p><i>Заняття 1.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Відновлення та розвиток української національної держави у ході національно- 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гадяцький договір (1658 р.) І. Виговського та Переяславські статті (1659 р.) Ю. Хмельницького: суть та наслідки для України. 2. Українсько-шведська угода І. Мазепи: мета, наслідки. 3. Андрусівське перемир'я 1667 р., Вічний мир 1686 р. та Бахчисарайський мирний договір 1681 р.: поділ України. 4. Поділи Польщі та зміни у суспільному та політичному ладі Правобережної України. 5. Становлення чумацького звичаєвого права.

	<p>визвольної війни під проводом Б. Хмельницького. Державний лад Війська Запорозького (1649-1686 рр.)</p> <p>2. Угода між Військом Запорозьким і Московським царством 1654 р. та її державно-правові наслідки.</p> <p>3. Обмеження та ліквідація державності України (1686- кін. XVIII ст.)</p> <p>4. Еволюція суспільного ладу української гетьманської держави (1648 р. – кін. XVIII ст.)</p> <p><i>Заняття 2.</i></p> <p>1. Джерела та риси права Війська Запорозького (друга половина XVII ст. – кін. XVIII ст.)</p> <p>2. «Договір та Встановлення прав і вольностей Війська Запорозького та всього вільного народу Малоросійського...» (Конституція П. Орлика) – загальна характеристика.</p> <p>3. Систематизація українського права у XVIII ст.</p>	
<p>Тема 7. Суспільно-політичний лад і право України у складі Російської, Австрійської, Австро-Угорської імперій (кін. XVIII - поч. XX ст.)</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <p>1. Трансформація суспільного ладу в українських землях у складі Російської імперії.</p> <p>2. Органи управління українськими землями у складі Російської імперії.</p> <p>3. Еволюція правової системи на українських землях у складі Російської імперії.</p> <p>4. Трансформація суспільного ладу та органів управління українськими землями у складі Австрійської та Австро-Угорської імперій.</p> <p>5. Еволюція правової системи на українських землях у складі Австрійської та Австро-Угорської імперій.</p>	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <p>1. Систематизація українського права у першій пол. XIX ст.</p> <p>2. Судова реформа 1864 р. у Російській імперії та її запровадження в Україні.</p> <p>3. Крайові та місцеві органи управління в Галичині, Буковині, Закарпатті у другій пол. XIX ст.</p>

<p>Тема 8. Національна держава і право України у 1917 – 1921 рр.</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i> <i>Заняття 1.</i> 1. Процеси державотворення за доби Центральної ради: а) Правова легітимізація Центральної ради та її діяльності. б) Еволюція державно-правового статусу України від автономії до незалежності. 2. Формування національної системи права за доби Центральної Ради. Конституція УНР. 3. Утворення Української Держави під керівництвом П. Скоропадського. Особливості її суспільного та державного ладу. 4. Джерела права Української Держави. <i>Заняття 2.</i> 1. Утворення другої УНР (Директорія) та еволюція її державного ладу. 2. Особливості права за доби другої УНР. 3. Утворення Західноукраїнської Народної Республіки. Її суспільний та державний лад. 4. Правове оформлення возз'єднання ЗУНР і УНР. Його державно-правові наслідки. 5. Джерела права ЗУНР.</p>	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i> 1. Брестський мир 1918 р. і його наслідки для України. 2. Акт злуки УНР і ЗУНР 22 січня 1919 р. та його значення. 3. Варшавський договір 1920 р. та Ризький мир 1921 р., їх наслідки для України.</p>
<p>Тема 9. Українська СРР (УРСР) та її право</p>	<p><i>Семінар: індивідуальні або групові опитування.</i> 1. Утворення радянської держави на території України. 2. Порівняльний аналіз Конституцій Української СРР (УРСР) 1919, 1929 та 1937 рр. 3. Спроби відновлення української державності напередодні та в ході Другої світової війни: а) проголошення незалежності Карпатської України; б) акт ОУН про відновлення Української держави від 30 червня 1941 р. 4. Правове оформлення входження Кримської області та міста Севастополя до складу УРСР. 5. Кодифікації радянського права 20-х та 60-х років: передумови, складові та результати.</p>	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i> 1. Правові засади входження УСРР до складу Союзу РСР. Конституція СРСР 1924 р. 2. Адміністративно-територіальна реформа в УСРР у 1920-1930-х рр. Молдавська АРСР у складі радянської України (1924 – 1940 рр.) 3. Право УРСР в умовах тоталітарного режиму в 1930-х рр. 4. Приєднання Західної України, Північної Буковини та частини Бессарабії до УРСР (1939 – 1940 рр.). 5. Становище жінки в радянському суспільстві.</p>

<p>Тема 10. Розпад СРСР і відродження Української незалежної держави</p>	<p><i>Семинар: індивідуальні або групові опитування.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Декларація про державний суверенітет України, Акт проголошення незалежності України та процес правового оформлення ліквідації СРСР. 2. Становлення та еволюція державного ладу України (1991 – 2020 рр.) Події Революції Гідності та російська агресія проти української державності. 3. Основні етапи конституційного процесу в Україні. Конституція 1996 р. та зміни до неї. Головні напрями реформування правової системи України (1991 – 2020 рр.). 4. Подолання гендерної нерівності в сучасному українському суспільстві. 5. Початок повномасштабної війни російської федерації проти України. Основні напрями змін у системі державного управління та законодавстві України, викликані воєнними діями. Міжнародна підтримка України у боротьбі проти російської агресії. 	<p><i>Теми доповідей та рефератів:</i></p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Декларація про державний суверенітет України від 16 липня 1990 р. та Акт проголошення незалежності України від 24 серпня 1991 р.: ухвалення, основний зміст та значення. 2. Анексія АР Крим Російською федерацією у 2014 р. та наслідки цієї події для подальшого розвитку державності України. 3. Рух спротиву російській владі на тимчасово окупованих територіях України.
--	---	--

Основні інформаційні джерела

1. Борисова О. В., Климов А. О. Історія української державності. У 2-х т. Т. 1. К.: Кондор, 2018. 344 с., Т. 2. К.: Кондор, 2018. 464 с.
2. Захарченко П.П. Історія держави та права України: підруч. Київ: Аттіка, 2005. 368 с. URL: <http://irbis-nbuv.gov.ua/ulib/item/UKR0001080>
3. Гончаренко В.Д. Історія держави і права України: підруч. Київ: Право, 2019. 552 с.
4. Історія держави і права України: курс лекцій / Щербатюк В.М. та ін. Київ: Видавництво «Фенікс», 2018. 496 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/jspui/handle/123456789/23356>
5. Історія держави та права України (схеми та таблиці): навчальний посібник / О. В. Шкуратенко та ін. К.: «Видавництво Людмила», 2020. 174 с. URL: <http://elar.naiu.kiev.ua/handle/123456789/18071>
6. Історія українського права: навч. посіб. / за ред. Безклубого І. А. Київ: Грамота, 2010. 334 с.
7. Терлюк І.Я. Історія держави і права України: навч. посіб. Київ: Кондор, 2018. 772 с. URL: http://pidruchniki.com/1584072045407/pravo/istoriya_derzhavi_i_prava_ukrayini
8. Тетарчук І.В. Історія держави і права України: для підготовки до іспитів. Навчальний посібник. Київ: ЦНЛ, 2019. 214 с.
9. Трофанчук Г.І. Історія держави та права України: навч. посіб. Київ: Юрінком Інтер, 2019. 568 с. URL: <https://westudents.com.ua/knigi/419-storya-derjavi-ta-prava-ukrani-trofanchuk-g.html>
10. Ухач В. Історія держави і права України. Навчальний посібник (Конспекти

лекцій). Тернопіль, Вектор, 2011. 378 с.

URL:<http://library.wunu.edu.ua/index.php/uk/dovidka/daruvalnyky/>

Технічне обладнання та програмне забезпечення навчальної дисципліни

- пакет програмних продуктів Microsoft Office;
- мультимедійний проектор, комп'ютер/ноутбук/планшет, інтерактивні дошки.

Політика вивчення навчальної дисципліни та оцінювання

Політика щодо термінів виконання та перескладання: пропуски занять відпрацьовуються в обов'язковому порядку. Перескладання здійснюється з дотриманням нормативних документів щодо організації освітнього процесу в Національній академії внутрішніх справ.

Політика щодо академічної доброчесності: очікується, що здобувачі вищої освіти будуть дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення. <https://www.naiiu.kiev.ua/dobrochesnist/>

Політика щодо відвідування: відвідання занять є важливою складовою навчання. Відвідування здійснюється з дотриманням нормативних документів щодо організації освітнього процесу в Національній академії внутрішніх справ.

Політика вивчення та викладання навчальної дисципліни здійснюється з дотриманням основних нормативних документів Національної академії внутрішніх справ: Положення про розроблення програм навчальних дисциплін і силабусів у Національній академії внутрішніх справ, затверджене Вченою радою НАВС, протокол № 5 від 24.02.2021.

Оцінювання результатів навчання

Накопичення балів з тем за усі види робіт											Підсумковий контроль	Підсумкова кількість балів
											Max 40%	
Max 60%											екзамен	Max 100%
T.1 5	T.2 5	T.3 5	T.4 5	T.5 5	T.6 5	T.7 5	T.8 5	T.9 5	T.10 5	Самостійна Робота 5	40	100

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
85-89	B	добре	
75-84	C		

66-74	D	задовільно	
60-65	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Розробники:

Олена Шкуратенко – завідувач кафедри історії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент;

Володимир Щербатюк – доктор історичних наук, професор, професор кафедри історії держави та права;

Ніна Дорошук – доцент кафедри історії держави та права, кандидат історичних наук, доцент;

Дмитро Курас – доцент кафедри історії держави та права, кандидат історичних наук, доцент;

Віталій Прус – доцент кафедри історії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент.

Юрій Сокур – професор кафедри історії держави та права, кандидат юридичних наук, доцент;

Силабус схвалено на засіданні кафедри історії держави та права протокол від 09.05.2023 року №8

**Завідувач кафедри
історії держави та права**

Олена ШКУРАТЕНКО